

ISSN 2080-1807

TORUŃSKIE STUDIA BIBLIOLOGICZNE

2024, nr 1 (32)

Anna Borowiecka

Biblioteka Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Wrocławku

e-mail: anna.borowiecka@pans.wloclawek.pl

Anna Drobyszewska

Biblioteka Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Wrocławku

e-mail: anna.drobyszewska@pans.wloclawek.pl

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej „Wyzwania w zarządzaniu dokumentacją, informacją i bazami danych”, zorganizowanej w formule online w dniu 6 marca 2024 r.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSB.2024.004>

ABSTRAKT: Sprawozdanie dotyczy konferencji zorganizowanej przez Państwową Akademię Nauk Stosowanych we Wrocławku na temat współczesnego zarządzania dokumentacją, informacją i bazami danych. Wystąpienia dotyczyły cyfryzacji bibliotek, archiwów i baz danych oraz systemu EOD.

SŁOWA KLUCZOWE: konferencja, sprawozdanie, cyfryzacja, zarządzanie dokumentacją, biblioteki, archiwa, uczelnie

Wprowadzenie

W dniu 6 marca 2024 r. odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa zorganizowana w formule online pt. „Wyzwania w zarządzaniu dokumentacją, informacją i bazami danych”. Organizatorem konferencji była Biblioteka Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we współpracy z Zakładem Zarządzania, Zakładem Pedagogiki oraz Wydziałem Nauk o Zdrowiu Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku.

Patronat medialny nad konferencją objęły: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, portal EBIB, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, multimedialna biblioteka cyfrowa ebookpoint Biblio oraz czasopisma „Innowacje w Pielęgniarstwie i Naukach o Zdrowiu” i „Zbliżenia Cywilizacyjne”.

Dzisiejsze społeczeństwo informacyjne i gospodarka oparta na wiedzy nie mogłyby się rozwijać bez wykorzystania nowoczesnych technologii. Rozwój elektronicznej administracji i związanej z nią dokumentacji, wdrażanie elektronicznego obiegu dokumentów, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych w prowadzonej działalności, tworzenie specjalistycznych baz, transformacja posiadanych zasobów i ich późniejsza archiwizacja – to zagadnienia, które stanowiły inspirację do zorganizowania konferencji i jej myśl przewodnią.

Potrzeba dyskusji nad wyzwaniami, które z tym się wiążą, a także chęć wymiany wiedzy i doświadczeń sprawiły, że organizatorzy konferencji do udziału w spotkaniu zaprosili przedstawicieli bibliotek, archiwów, kancelarii i uczelni. Zaproszenie spotkało się z dużym zainteresowaniem odbiorców, na konferencję zarejestrowało się kilkaset osób z różnych jednostek organizacyjnych (bibliotek, archiwów, kancelarii, uczelni, ministerstw, urzędów, muzeów i innych), część odbiorców oglądała ogólnodostępną transmisję bez rejestracji. Konferencja została podzielona na trzy sesje tematyczne.

Sesja pierwsza pt. „Cyfryzacja bibliotek”

W sesji pierwszej pt. „Cyfryzacja bibliotek” uczestnicy spotkania mieli okazję usłyszeć o wybranych przykładach cyfryzacji oraz przekonać się, w jaki sposób biblioteki wykorzystują nowe technologie w podnoszeniu jakości usług oraz dotarciu do odbiorców. Moderatorem pierwszej sesji był mgr Przemysław Taranowski (Państwowa Akademia Nauk Stosowanych we Włocławku).

Wystąpienie mgr Barbary Banasiak (mł. specjalista ds. konserwacji zabytkowego księgozbioru, Pracownia Ochrony Zbiorów, Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu) pt. *Transformacja cyfrowa dokumentacji zabytkowych księgozbiorów* zapoczątkowało prelekcję. Na początku swojego referatu prelegentka przedstawiła pokrótce historię powstania pracowni konserwatorskiej Książnicy Kopernikańskiej, w której od roku 2019 w szerokim zakresie prowadzone są zabiegi konserwatorskie, a od roku 2023 działa również stanowisko badawcze. Wszystkie te działania wiążą się z powstawaniem dokumentacji, koniecznością jej przechowywania i archiwizacji. Prelegentka wyjaśniła potrzebę cyfryzacji dokumentacji, przedstawiając na początku układ dokumentacji konserwatorskiej i rodzaj gromadzonych danych oraz dotychczasowy sposób przechowywania dokumentacji opierający się na tworzeniu systemu folderów i podfolderów archiwizowanych na dysku sieciowym, z kopią zapasową na dysku zewnętrznym. Inną pokazaną przez prelegentkę opcja to możliwość archiwizacji i przechowywania polegająca na podłączeniu w posiadanym systemie ProLib plików tekstowych, linków i zdjęć. Wadą takiego rozwiązania jest jednak brak możliwości wyszukania informacji z treścią załączonych plików podczas przeszukiwania katalogów. Kolejna alternatywa to korzystanie z istniejących już baz pozwalających na katalogowanie zabytków, np. „MUZA” bądź „Baza danych w Bibliotece Elbląskiej”. Niestety te rozwiązania również obciążone są problemami, przykładowo nie ma w nich możliwości zaciągania danych do systemu ProLib bądź z innych systemów bazodanowych, stąd potrzeba szukania dalszych możliwości i rozwiązań. Na zakończenie prelegentka przedstawiła idealną pod kątem potrzeb jej instytucji bazę, która

mogłaby być wykorzystywana również przez inne placówki. Główne cechy takiego systemu to m.in. możliwość pełnego bądź częściowego dostępu do zbiorów innych instytucji korzystających z bazy, zaciągania danych z innych systemów bazodanowych, możliwość gromadzenia danych tekstowych i graficznych, wszechstronnego wyszukiwania materiałów, drukowania. Powstanie takiej bazy mogłoby przyczynić się m.in. do rewitalizacji informacji zawartych w zbiorach, zgromadzenia informacji w jednej przestrzeni, ułatwiłoby dostęp do wyników badań, byłoby korzystne dla naukowców i innych osób zainteresowanych tematyką. Na drodze do realizacji projektu stoją niestety przeszkody natury finansowej (pozyskanie wystarczającej puli środków) oraz wyzwania informatyczne.

Kolejną prezentację pt. *Bazy Głównej Biblioteki Lekarskiej – Polska Bibliografia Lekarska i Tez-MeSH – wprowadzanie, przetwarzanie, wyszukiwanie i udostępnianie informacji* przedstawiła lek. wet. Dorota Ubysz (kierownik Centrum Informacji Medycznej Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie). Na początku swojego wystąpienia prowadząca opowiedziała o Polskiej Bibliografii Lekarskiej (PBL), dziedzinowej bazie danych rejestrującej literaturę z zakresu medycyny, nauk pokrewnych oraz organizacji zdrowia opracowywanej przy użyciu języka informacyjno-wyszukiwawczego pod nazwą Tez-MeSH. Baza liczy ponad 653 tys. rekordów. Opracowywane są głównie czasopisma polskie (ok. 320 tytułów) z medycyny i nauk pokrewnych, ale także książki, prace doktorskie, rozprawy habilitacyjne, materiały konferencyjne. Część wystąpienia poświęcona była opisowi bazy towarzyszącej PBL – Tez-Mesh. Jest to polska wersja amerykańskiego języka informacyjno-wyszukiwawczego Medical Subject Headings, zawierającego terminologię z dziedziny medycyny, nauk pokrewnych oraz organizacji zdrowia. Przedstawione zostało zastosowanie Tez-MeSH (sporządzanie opisów treściowych, narzędzie wyszukiwawcze, opracowywanie zbiorów własnych), zawartość (liczbowe zestawienie deskryptorów, askryptorów, modyfikatorów), przykładowe rekordy. W wystąpieniu zostały szczegółowo omówione kwestie opracowywania dokumentów w bazie PBL przy użyciu języka Tez-Mesh, możliwości przetwarzania, wyszukiwania i udostępniania informacji, pokazano również przykładowe zestawienie tematyczne. Na zakończenie zostały przedstawione plany modernizacji i rozwoju bazy PBL mające na celu jej rozpowszech-

nienie i zwiększenie jej wykorzystania (np. rozszerzenie modułu wyszukiwawczego, modernizacja produkcyjnej wersji bazy, promocja bazy przez wyszukiwarkę Google, linkowanie z rekordów bazy PBL do bazy Pub-Med, linkowanie poprzez DOI). Podobne plany dotyczą bazy Tez-Mesh. Podjęcie odpowiednich działań ma się przyczynić do popularyzacji bazy i większego jej wykorzystywania. Niewątpliwie oba zaprezentowane systemy są ważnym narzędziem do opracowywania i wyszukiwania informacji z zakresu medycyny oraz nauk pokrewnych i powinny być propagowane.

Kolejnym prelegentem był mgr Janusz Waluszko (st. bibliotekarz, Sekcja Informacji Naukowo-Technicznej, Biblioteka Politechniki Gdańskiej), który wygłosił referat pt. *Od Czytelni Zbiorów Specjalnych do Archiwum Norm*. Prelekcja dotyczyła historii i rozwoju tej jednostki, a ponieważ również Biblioteki Politechniki Gdańskiej oraz zmian związanych z informatyzacją. Czytelnia zbiorów specjalnych powstała w 1970 r. jako jednostka gromadząca normy polskie, normy obce, patenty, cenniki, literaturę techniczno-handlową, literaturę dotyczącą norm, słowniki, encyklopedie i czasopisma. Okres lat 90. wiązał się z transformacją i zmianą profilu gromadzenia, zmianami organizacyjnymi – czytelnia dwukrotnie zmieniała lokalizację, co miało również wpływ na wymiar przestrzenny. W 2009 r. Czytelnia Norm wchodząca już w skład Oddziału Informacji stała się częścią Punktu Informacji Normalizacyjnej autoryzowanego przez Polski Komitet Normalizacyjny. Liczba norm zgromadzonych na serwerze i udostępnianych w formie cyfrowej na stanowiskach komputerowych w Czytelni przekroczyła 40 tys. Na podstawie umowy z PKN wprowadzono m.in. System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji zapewniający ochronę zbioru norm przed możliwością nieuprawnionego kopiowania. Stopniowe przejście od norm papierowych poprzez wersje cyfrowe na dyskach CD po e-normy oraz udostępnianie online „uwolniło” przestrzeń Biblioteki, którą można było przeznaczyć na rozwój Oddziału Informacji oraz miejsce do pracy własnej dla studentów i pracowników. Obecnie Czytelnia stała się Archiwum Norm, w którym przechowywane są normy w postaci papierowej, natomiast czytelnicy biblioteki mają dostęp do norm online zgromadzonych na serwerze PKP.

Sesję dotyczącą cyfryzacji bibliotek zamknęło wystąpienie mgra Marcina Żyndy (Wydział Informacyjno-Bibliograficzny, Biblioteka

Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu) pt. *Wykorzystywanie narzędzi cyfrowych w promocji biblioteki i komunikacji z jej użytkownikami na przykładzie Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu*. Na początku wystąpienia prowadzący przedstawił krótki rys historyczny istniejącej ponad 100 lat placówki, jej rozwój technologiczny oraz informatyczny. Bez wprowadzonego procesu komputeryzacji i udziału nowoczesnych technologii trudno byłoby sobie dzisiaj wyobrazić prowadzenie bieżących zadań w bibliotece. Pełna automatyzacja procesów bibliotecznych dzięki wdrożonemu programowi Prolib, stworzenie bazy artykułów rejestrującej zawartość kilkudziesięciu czasopism pedagogicznych, psychologicznych i socjologicznych, współpraca z Biblioteką Narodową przy tworzeniu wspólnej bazy artykułów z gazet i tygodników, udostępnianie dla czytelników Cyfrowej Wypożyczalni Międzybibliotecznej „Academica”, czytelnik online lbuk.pl – to tylko niektóre przykłady zastosowania narzędzi cyfrowych w codziennej pracy biblioteki. Wykorzystywanie do komunikacji takich narzędzi jak: strona internetowa, poczta elektroniczna, cyfrowy newsletter, komunikator Messenger, media społecznościowe, serwisy internetowe (FB, Instagram, portal X – dawniej Twitter, YouTube) jest powszechne i służy również promocji toruńskiej placówki. Przeprowadzone przez bibliotekę w roku 2023 badanie ankietowe miało na celu zbadanie skuteczności oddziaływania narzędzi cyfrowych stosowanych w promocji i komunikacji z użytkownikami jednostki. Wyniki wskazały największą popularność strony internetowej, na drugim miejscu znalazła się poczta elektroniczna, na trzecim Facebook, pozostałe narzędzia cieszyły się mniejszą popularnością. Respondenci w większości wyrazili również zadowolenie ze sposobu wykorzystania narzędzi cyfrowych przez bibliotekę (np. aktywna, czytelna strona internetowa, szybka komunikacja). Warto jednak pamiętać, że choć rola narzędzi cyfrowych jest ważna, nie należy zapominać o tradycyjnych kanałach komunikacji oraz o tym, że systemy komunikacji i promocji to narzędzia połączone, wzajemnie na siebie oddziałujące.

Sesja druga pt. „Archiwa – zadania i wyzwania współczesnych archiwistów oraz koordynatorów czynności kancelaryjnych”

W sesji drugiej zatytułowanej „Archiwa – zadania i wyzwania współczesnych archiwistów oraz koordynatorów czynności kancelaryjnych” do zreferowania wskazanej problematyki zaproszeni zostali przedstawiciele archiwów i kancelarii uczelni. Rozwój elektronicznej administracji i upowszechnianie się dokumentacji online stawiają przed kancelariami i archiwami niewątpliwie nowe wyzwania w zakresie elektronicznego zarządzania dokumentacją, gromadzenia, przejmowania, zabezpieczania i udostępniania materiałów archiwalnych, stąd wystąpienia z tej części spotkały się z dużym zainteresowaniem odbiorców. Funkcję moderatora drugiej sesji pełnił dr Marek Ręklewski (Państwowa Akademia Nauk Stosowanych we Włocławku).

Sesję otworzyło wystąpienie dr Pauliny Bunkowskiej (samodzielne stanowisko ds. czynności kancelaryjnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu) pt. *Cienie i blaski z działalności uczelnianego koordynatora czynności kancelaryjnych w dobie elektronicznego zarządzania dokumentacją*. Celem wystąpienia było przedstawienie rozważań na temat działalności uczelnianego koordynatora czynności kancelaryjnych (KCK), pokazanie różnych rozwiązań organizacyjnych, wskazanie silnych i słabych stron, rzeczy pozytywnych i wyzwań wiążących się z wdrażaniem elektronicznego zarządzania dokumentacją (EZD). W swoim wystąpieniu prowadząca przedstawiła początki działalności KCK na uczelni, jego zadania, przykładowy zakres obowiązków, omówiła relacje KCK z komórkami/jednostkami organizacyjnymi, władzami uczelni, koordynatorem ds. wdrażania EZD na uczelni, z Archiwum UMK, z innymi podmiotami na zasadzie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk. Prelegentka wskazała, że współpraca i dobra relacja pozwalają na identyfikację problemów/trudności, ich weryfikację i możliwość dokonania zmian, usprawniania procesów. Potwierdziła, że współdziałanie z innymi podmiotami, np. poprzez udział w seminariach, szkoleniach, organizację różnych inicjatyw typu „Koordynatorzy Uczelni – łączmy się”, jest ważne i potrzebne. Zainicjonowane kontakty pozwalają na szerszą współpracę, wymianę doświadczeń, dobrych

praktyk, stworzenie możliwości szybszego rozwiązania danego problemu lub wybranie najbardziej optymalnego rozwiązania dla uczelni. Na zakończenie dr Bunkowska przekazała pokrótce informację z działań Zespołu ds. opracowania przykładowej klasyfikacji i kwalifikacji dla uczelni publicznych. W podsumowaniu wystąpienia padły słowa, że działalność KCK w dobie elektronicznego zarządzania dokumentacją i wdrażania systemów teleinformatycznych nie jest łatwa, ale istotna, a liczba zagadnień, które wymagają rozwiązań i ujednoliczeń, jest bardzo duża.

Kolejne wystąpienie, zatytułowane *Zderzenie z rzeczywistością – problemy, z którymi mierzą się instytucje wdrażające system EZD na przykładzie Uniwersytetu Wrocławskiego*, przygotowała mgr Ewelina Setera (kierownik Kancelarii Ogólnej, Uniwersytet Wrocławski). Prelegentka poruszyła tematykę ważną dla wielu słuchaczy mierzących się z wdrażaniem w swoich instytucjach systemów EZD. Na początku został przedstawiony krótki rys historyczny pokazujący etapy wdrożenia EZD na Uniwersytecie Wrocławskim od roku 2018 do początku 2022. Następnie zostały omówione problemy, które pojawiły/pojawiają się w instytucji przy okazji wdrożenia, jak: nieznanomość przepisów kancelaryjno-archiwalnych obowiązujących na uczelni, trudność z poprawnym ich stosowaniem, konieczność szkoleń, skomplikowany obieg dokumentów w poszczególnych sprawach, brak integracji systemów teleinformatycznych, inne problemy typu długie postępowania przetargowe na zakup sprzętu, rozproszenie uczelni, brak jednej sieci we wszystkich budynkach UWR, problemy z uruchomieniem punktów kancelaryjnych, problemy lokalowe, brak właściwego wsparcia ze strony osób decyzyjnych. Wystąpienie pokazało realne i prawdziwe trudności, które mogą pojawić się w wielu jednostkach, oraz uświadomiło, że proces wprowadzania systemu EZD może się wiązać z komplikacjami, wymagać czasu, cierpliwości, wielu konsultacji, a także koniecznej dobrej współpracy pomiędzy osobami zaangażowanymi w proces wdrażania.

Mgr Grzegorz Przybysz (st. dokumentalista, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego) w referacie pt. *Co po nas pozostanie? Problemy archiwów z nośnikami, formatami i prezentacją zasobu* przedstawił problemy, z jakimi borykają się współczesne archiwa. Na wstępie zwrócił uwagę, że przez wieki archiwa miały do czynienia z wieloma nośnikami pochodzenia naturalnego, np. kamienie, gliniane tabliczki,

pergamin i ostatecznie papier. Natomiast treść przenoszono za pomocą piktogramów, a następnie pisma. Do końca XIX w. potrzeba było dwóch zmiennych, by odczytać wiadomość: posiadać nośnik i znać język, w którym wiadomość została zapisana. Nośniki te często jednak ulegały zniszczeniu (tabliczki się tłukły, papier ulegał spaleniui), a języki wymierały wraz z narodami. Tworzono zatem kopie dokumentów (np. zakonnicy przepisywali księgi). Rozwój cywilizacyjny przełomu XIX i XX w. rozwiązał wiele powyższych problemów, ale stworzono następne. Powstał dokument cyfrowy i programy niezbędne do jego odczytania oraz ogromne ilości plików w różnym formacie zapisu (m.in. Word, DOC, PDF, HTML). W dalszej części wystąpienia prelegent omówił kwestie nośników informacji cyfrowej, które charakteryzują się dużą dynamiką zmian, stają się coraz mniejsze, a zarazem bardziej pojemne. Rewolucja przemysłowa przekształciła się w rewolucję cyfrową. Światowe centra danych, np. Amazona czy Microsoftu, oferują wielkie przestrzenie do przechowywania danych, które są zabezpieczone przed atakami hakerskimi. Jednak czy taka serwerownia może przetrwać tysiąc lat jak gliniane tabliczki czy zwoje papirusowe? Z każdym kolejnym rokiem wzrasta ryzyko awarii. Firmy informatyczne proponują zatem nowe rozwiązania. Jednym z nich jest Projekt Silica Microsoftu, który zakłada zapisywanie danych na bardzo pojemnych szklanych szybkach. Takie serwerownie wymagają znacznie mniej prądu, są bardziej ekologiczne, a odczytanie danych ze szklanej szybki będzie możliwe nawet po 10 tysiącach lat. Zdaniem prelegenta jest to technologia rewolucyjna i dobry prognostyk na przyszłość. Problem cyfryzacji zasobu archiwów będzie dotyczył wszystkich w niedalekiej przyszłości. Coraz więcej dokumentów będzie tylko w wersji cyfrowej. Niestety niektóre nośniki odchodzą już w niepamięć i trudno je odczytać, np. dyskietki, taśmy VHS, płyty CD. Aby się zachowały, muszą zostać zdigitalizowane. Na zakończenie mgr Przybysz stwierdził, że warto przenosić dane na nowsze nośniki i czekać, aż firmy informatyczne wymyślą technologie, które będą przeznaczone do długotrwałego przechowywania danych. W dzisiejszych czasach w porównaniu z wiekami wcześniejszymi strach przed ogniem i zniszczeniem został zastąpiony strachem przed brakiem prądu i byciem offline oraz przed niemożliwością odczytania starych formatów plików. Dlatego warto być gotowym na nowe zmiany.

Następny referat, pt. *Wszechstronna rola archiwum i odpowiedzialność koordynatora czynności kancelaryjnych*, wygłosiła mgr Joanna Kustow (kierownik Archiwum i koordynator czynności kancelaryjnych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu), która przedstawiła rolę archiwum i koordynatora czynności kancelaryjnych na przykładzie Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Prace nad wdrożeniem systemu EZD na uczelni rozpoczęto w czerwcu 2022 r. (m.in. szkolenia pracowników, wprowadzenie wykazu przesyłek nieotwieranych przez kancelarie, powołanie koordynatorów). W styczniu 2023 r. nastąpiło produkcyjne uruchomienie systemu EZD, który cały czas jest rozwijany. Prelegentka omówiła główne zadania archiwum, takie jak: doradzanie jednostkom organizacyjnym w zakresie właściwego postępowania z dokumentacją, przeprowadzanie szkoleń dla pracowników, weryfikacja poprawności i przyjmowanie dokumentacji na stan archiwum, udostępnianie dokumentacji, wycofywanie, brakowanie, współpraca z archiwum państwowym, opracowywanie oraz aktualizacja projektów normatywów kancelaryjno-archiwalnych, ewidencjonowanie, przechowywanie i zabezpieczanie dokumentacji. Zwróciła uwagę, że konieczny jest stały kontakt archiwisty z wszystkimi jednostkami organizacyjnymi uczelni. Archiwista sprawdza dokumentację zarówno prowadzoną papierowo, jak i elektronicznie. W działalności archiwisty bardzo przydatne są raporty, m.in. stanu pism i spraw pracownika, oraz mapy wykorzystania JRWA wg struktury i wg symboli. Sporządzany jest raport miesięczny na podstawie statystyki spraw w toku, raportu stanu pism i spraw oraz statystyki dokumentacji w systemie EZD, który przekazywany jest do władz uczelni. W systemie EZD wprowadzane są kolejne klasy elektroniczne. Ostatnia część wystąpienia została poświęcona statystyce dokumentacji w systemie EZD Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu za rok 2023 (93% stanowią sprawy tradycyjne, a 7% elektroniczne). W relacjach z innymi jednostkami archiwisci i koordynatorzy posługują się nowoczesną komunikacją – witryną informacyjną dla pracowników uczelni SharePoint EZD, gdzie zgromadzone są wszystkie przydatne treści i instrukcje, oraz SharePoint Archiwum, gdzie można znaleźć wskazówki, jak poprawnie rejestrować i archiwizować dokumenty. W podsumowaniu prelegentka podkreśliła, że bardzo ważna przy wprowadzaniu EZD jest wzajemna współpraca koordynatorów czynności kancelaryjnych i archiwistów.

Referat pt. *Archiwum uczelniane. Wyzwania codzienności*, który zamknął sesję drugą, zaprezentowała mgr Małgorzata Drzewudzka (kierownik Archiwum, kierownik Biura ds. pracowniczych Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku). Prelegentka w swoim wystąpieniu krótko przedstawiła rys historyczny polskich archiwów, a następnie archiwum uczelnianego PANS we Włocławku, które gromadzi i przechowuje materiały archiwalne (akta kategorii A) i dokumentację niearchiwalną (akta kategorii B) ze wszystkich komórek organizacyjnych uczelni. Największą ilość zgromadzonej dokumentacji stanowią akta osobowe studentów – kat. B50. Przekazywanie dokumentacji do archiwum zakładowego następuje w trybie i na warunkach określonych w instrukcji kancelaryjnej i odbywa się na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego akt. Mgr Drzewudzka omówiła zadania Archiwum PANS we Włocławku, jego bieżące problemy, ale także plany i wyzwania na przyszłość. Na uczelni stopniowo wprowadzane są procedury związane z elektronicznym obiegiem dokumentów i trwają przygotowania do wdrożenia EZD. Powołany został zespół ds. wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentami oraz opracowanych i zatwierdzonych przez archiwum państwowe normatywów kancelaryjnych. Mówczyni zwróciła uwagę, że w związku z wprowadzeniem EZD konieczna będzie m.in. zmiana systemu informatycznego do obsługi studentów oraz systemów kadrowych i finansowych. Te wszystkie problemy wywołały dyskusję na temat tego, jaki system EZD wdrożyć na uczelni, aby był jak najbardziej przyjazny dla użytkowników. W podsumowaniu prelegentka zwróciła uwagę, że wdrożenie np. EZD RP wiąże się z dużym nakładem finansowym i wymaga wsparcia. Uczelnia złożyła dwa projekty związane z informatyzacją i czeka na ich rozstrzygnięcie.

Sesja trzecia pt. „Archiwizacja cyfrowa a naukowe bazy danych”

Istotną rolę w dzisiejszym społeczeństwie informacyjnym odgrywają również elektroniczne bazy danych, stąd na zakończenie spotkania, w sesji trzeciej, uczestnicy mieli okazję wysłuchać wystąpień odnoszących się do tematyki „Archiwizacja cyfrowa a naukowe bazy danych”. Moderatorami ostatniej sesji były dr n. med. Beata Haor, prof. PANS,

i dr Monika Kamper-Kubańska, prof. PANS (Państwowa Akademia Nauk Stosowanych we Włocławku).

Sesję trzecią konferencji otworzyło wystąpienie dr Natalii Pamuły-Cieślak (adiunkt, Katedra Badań Przestrzeni Informacyjnej, Instytut Informacji i Komunikacji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu) pt. *Wybrane serwisy archiwizacji cyfrowej jako wsparcie wieczystego dostępu do treści Open Access*. Prelegentka przedstawiła wybrane inicjatywy w zakresie długoterminowej archiwizacji cyfrowej. Zwróciła uwagę, że istotną rzeczą w kontekście zmian technologicznych jest dostępność do autentycznej treści dokumentu cyfrowego. Użyteczność zarchiwizowanych zasobów cyfrowych zostanie zachowana, kiedy osoby upoważnione w ramach posiadanych przez nie praw dostępu będą mogły te zasoby przejrzeć i wykorzystać. Problemem jest utrata dostępu do wcześniej subskrybowanych zasobów cyfrowych. Prelegentka omówiła The Keepers Registry, który jest globalnym monitorem statusu archiwizacji treści cyfrowych otrzymujących ISSN, takich jak e-czasopisma i inne zasoby ciągłe. The Keepers Registry umożliwia bibliotekarzom i decydentom sprawdzenie, kto zajmuje się jaką treścią e-zasobów, w jaki sposób i z jakimi warunkami dostępu. Wspiera współpracę między agencjami archiwizacyjnymi, które działają jako długoterminowi opiekunowie treści cyfrowych, oraz zwiększa świadomość znaczenia archiwizacji treści cyfrowych dla zachowania dziedzictwa kulturowego i naukowego. Instytucje archiwizacji długoterminowej, które są zarejestrowane w The Keepers Registry, są rekomendowane przez DOAJ (Directory of Open Access Journals). Dr Pamuła-Cieślak omówiła kilka dużych projektów archiwizacyjnych, takich jak LOCKSS (Lots of Copies Keep Stuff Safe) – biblioteki mające ten sam materiał współpracują w sieci peer-to-peer, która rozwija i wspiera system open source umożliwiający bibliotekom gromadzenie, przechowywanie i zapewnianie czytelnikom dostępu do materiałów publikowanych w Internecie, projekty PORTICO, CLOCKSS, PKP PN (Public Knowledge Project Preservation Network), CINES, PMC (PubMed Central). Najnowszy projekt JASPER to inicjatywa mająca na celu ochronę czasopism w otwartym dostępie. Został on uruchomiony z okazji Światowego Dnia Ochrony Cyfrowej 2020.

Jako druga głos zabrała dr Agnieszka Adamiec (kierownik Oddziału Otwartych Zasobów Nauki, Biblioteka Główna, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie), która w swoim wystąpieniu

niu pt. *Standardy oceny repozytoriów danych badawczych* przedstawiła zagadnienia związane z historią i teorią repozytoriów cyfrowych. Podkreśliła rolę zaufanych repozytoriów cyfrowych, czyli takich, których misją jest zapewnienie niezawodnego, długoterminowego dostępu do zarządzanych zasobów cyfrowych dla wybranej społeczności, teraz i w przyszłości. Zaufane repozytoria można podzielić na trzy kategorie: repozytoria certyfikowane przez organizacje międzynarodowe lub upoważnione przez rząd jednostki certyfikujące, repozytoria dyscyplinarne lub dziedziczne powszechnie używane i zatwierdzone przez społeczności badawcze uznawane na arenie międzynarodowej oraz repozytoria ogólnego przeznaczenia, w tym instytucjonalne, które posiadają podstawowe cechy zaufanych repozytoriów. Jako podstawę certyfikacji można zastosować normę ISO 16363 z 2012 r., w której zdefiniowano zalecaną praktykę oceny wiarygodności repozytoriów cyfrowych. Prelegentka omówiła także certyfikowane repozytoria danych CoreTrustSeal. Aby otrzymać certyfikat CoreTrustSeal, repozytorium danych musi przedstawić dowody potwierdzające, że przestrzega dobrych praktyk i spełnia określone standardy. Proces certyfikacji może trwać długo i nie jest bezpłatny. Jedynym repozytorium danych badawczych w Polsce, które posiada certyfikat CoreTrustSeal, jest projekt Most Danych Politechniki Gdańskiej.

W ostatnim wystąpieniu trzeciej sesji, które zakończyło konferencję, dr Krzysztof Czarnecki (Zakład Administracji, Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych, Państwowa Akademia Nauk Stosowanych we Włocławku, redaktor naczelny Wydawnictwa PANS we Włocławku) zaprezentował referat pt. *Wybrane aspekty prawne długotrwałego przechowywania danych badawczych w repozytoriach cyfrowych*. W swoim wystąpieniu prelegent zwrócił uwagę na sprawy związane z długotrwałym deponowaniem danych badawczych w różnych repozytoriach elektronicznych, które powinno odbywać się w taki sposób, aby proces ten przebiegał prawidłowo i przechowywanie danych miało niezakłócony przebieg oraz było wolne od wad prawnych. Na wstępie dr Czarnecki przedstawił definicję danych badawczych. Są to informacje zebrane lub wytworzone w procesie badawczym w celu zrozumienia, analizy i wyjaśnienia zjawisk, problemów lub hipotez. Otwarty dostęp do danych badawczych jest jedną z dobrych praktyk otwartej nauki. Pojęcie danych badawczych funkcjonuje również na płaszczyźnie prawnej,

która została zawarta w ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego (tekst jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1524). Zwrócił uwagę, że nie wszystkie dane są zbierane w celach badawczych i wykorzystywane w naukowych kontekstach, np. dane diagnostyczne czy finansowe. Strategia i procedury związane z gromadzeniem, przechowywaniem, udostępnianiem i archiwizowaniem danych badawczych w trakcie projektu badawczego i po jego zakończeniu powinny zostać określone w planie zarządzania danymi badawczymi (*Research Data Management Plan*). Plan ten powinien obejmować charakterystykę danych, opis polityki zarządzania nimi w kontekście norm prawnych, jak i zasad etycznych, strategię zabezpieczenia danych przed nieuprawnioną ingerencją, jak też przypadkową utratą, plan archiwizacji (wybór odpowiedniego archiwum czy długoterminowego repozytorium) oraz wskazywać osoby odpowiedzialne za poszczególne elementy procesu zarządzania danymi. Najważniejsze problemy prawne, które mogą pojawić się na tle długotrwałego deponowania danych, to: ochrona danych osobowych i prywatności, ochrona praw własności intelektualnej oraz przemysłowej, przestrzeganie norm etycznych, zasady archiwizacji danych, zasady eksportu danych, bezpieczeństwo danych, zasady udostępniania i ponownego wykorzystania danych (licencje, np. Creative Commons, Open Data Commons, Open Source), konieczność spełnienia wymogów szczególnych. W posumowaniu dr Czarnecki podkreślił, że dane badawcze to niezwykle istotny składnik procesu badawczego, zawierający informacje, fakty, wyniki eksperymentów i obserwacji, które są zbierane, analizowane i interpretowane w celu generowania wiedzy naukowej. Są fundamentem rozwoju wielu dziedzin nauki.

Zakończenie

W trakcie konferencji uczestnicy spotkania mieli okazję wysłuchać wystąpień bardzo zróżnicowanych tematycznie, związanych zarówno z prowadzeniem baz informacyjnych, transformacją zasobów bibliotecznych, jak i wdrażaniem na uczelniach elektronicznego obiegu do-

kumentacji, mogli posłuchać także o wyzwaniach związanych z prowadzeniem archiwów i archiwizacją materiałów, danych badawczych.

Wypowiedzi prelegentów były merytoryczne i wartościowe, a przekazana wiedza przydatna dla wielu słuchaczy, co potwierdziły opinie zwrotne od uczestników konferencji. Dla pomysłodawców konferencji był to również sygnał, że organizacja konferencji nieodpłatnych, dostępnych online dla wszystkich zainteresowanych, poruszających bieżącą problematykę, ma sens i że takie działania są potrzebne.

—

**The report on the national scientific conference
„Challenges in the management of records, information and databases”,
organised in online format on March 6, 2024**

ABSTRACT: The report concerns a conference organised by the State University of Applied Sciences on the contemporary management of documentation, information and databases. The speeches concerned digitising libraries, archives and databases, and the EOD system.

KEYWORDS: conference, report, digitisation, records management, libraries, archives, universities

—